

Kritik mot Länsstyrelsen i Hallands län för att myndigheten överträtt sin behörighet vid handläggningen av ett tillsynsärende beträffande en överförmyndarnämnds arvodesbeslut

---

Beslutet i korthet: En överförmyndarnämnd hade beslutat om arvode till en förvaltare för åren 2007 och 2008. I ett tillsynsärende har länsstyrelsen uttalat att de beslutade arvodena är för höga och redovisat sin uppfattning om hur överförmyndarnämnden borde ha beslutat. Länsstyrelsen har också ålagt nämnden att besluta på visst sätt beträffande arvodet för 2009. Det är emellertid inte länsstyrelsens uppgift att pröva om ett arvodesbeslut är riktigt i sak och ett sådant åläggande som utfärdats saknar laglig grund. Länsstyrelsen har överträtt sin behörighet och jag riktar därför allvarlig kritik mot myndigheten.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Överförmyndarnämnden i Kungsbacka kommun med anledning av nämndens beslut om arvode till en förvaltare för åren 2007 och 2008. Enligt AA:s uppfattning hade nämnden beviljat förvaltaren för höga arvoden och han uppgav att han med anledning härav hade gjort en anmälan mot nämnden till Länsstyrelsen i Hallands län. Han uppgav vidare att överförmyndarnämnden hade ignorerat den kritik från länsstyrelsen som hans anmälan föranlett.

Av till anmälan fogade handlingar framgick bl.a. följande.

I beslut den 26 oktober 2009 (dnr 203-4501-09) riktade länsstyrelsen anmärkning mot överförmyndarnämndens beslut om arvode till en förvaltare och ålade nämnden att senast ett visst datum återrapportera till länsstyrelsen vilken åtgärd som nämnden vidtagit med anledning av anmärkning i ärendet. I beslutet skrev länsstyrelsen att de utbetalade arvodena (62 000 kr respektive 72 095 kr) var för höga med hänsyn till uppdragets krav samt att förvaltarens arvodesanhållningar var bristfälliga och saknade närmare specifikation. Vidare skrev länsstyrelsen att ett skäligt arvode till förvaltaren i detta uppdrag var ett normalarvode om ca 10 000 kr och "med hänsyn till ovanstående bör överförmyndarnämnden snarast justera arvodet till ett normalarvode för förvaltaren för nästa redovisningsperiod".

Av överförmyndarnämndens återrapportering till länsstyrelsen i december 2009 framgick att nämnden med anledning av länsstyrelsens beslut avsåg att utarbeta nya blanketter i syfte att tydliggöra redovisningen av gode mäns och förvaltares arbetsinsatser och tidsåtgång. I samband härmed skrev nämnden att man ansåg sig på goda grunder ha bedömt skäligheten i utgivna arvoden och påpekade att nämndens beslut om arvode kan överklagas till tingsrätt, som då har att ta ställning till skäligheten av belopp. Vid länsstyrelsens inspektion av överförmyndarnämnden den 15 december diskuterades det aktuella ärendet och i protokollet från inspektionen (dnr 203-26891-09) står bl.a.:

Länsstyrelsen anser dock inte att överförmyndarnämndens återrapportering om nya blanketter är en tillräcklig åtgärd i arvodesdelen. Enligt länsstyrelsens mening skall förvaltarens arvode beräknas enligt Kommunförbundets riktlinjer i procent av basbeloppet. Länsstyrelsen framställer därför krav på ny återrapportering beträffande förvaltarens arvode. Överförmyndarnämnden ska senast 2010-02-15 inkomma med ny återrapportering om arvodet.

Överförmyndarnämnden skrev vid sin förnyade återrapportering till länsstyrelsen i februari 2010 att det var nämndens bestämda uppfattning att beslut om arvode ska fattas med stöd av bestämmelserna i 12 kap. 16 § föräldrabalken (FB) och att det härav följer att det står nämnden fritt att avgöra hur storleken på beloppet ska beräknas.

Utredning

Ärendet remitterades till länsstyrelsen för yttrande dels om vilken rättskraft länsstyrelsens beslut i tillsynsärenden har, dels om länsstyrelsen har möjlighet att genom beslut i ett tillsynsärende ålägga en myndighet att vidta vissa åtgärder. Länsstyrelsen inkom, genom chefsjuristen BB och länsjuristen CC, med ett remissvar och anförde följande.

Länsstyrelsen Halland besvarar JO:s frågor enligt följande.

1. Länsstyrelsens beslut saknar rättskraft.
2. Länsstyrelsen får ålägga överförmyndaren att inom viss tid underrätta länsstyrelsen om vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av en anmärkning, enligt 23 § förmyndarskapsförordning. Om överförmyndarnämnden efter anmärkning inte vidtar någon lämplig åtgärd så kan inte länsstyrelsen göra något åt detta.

Ärendet

Ärendet hos länsstyrelsen avser anmälan mot överförmyndarnämnden i Kungsbacka kommun om förvaltararvode m.m.

Arvode till förvaltare regleras i 12 kap 16 § föräldrabalken.

För arvodering tillämpas normalt SKL:s förslag till ersättningsregler, cirkulär 07:74.

För länsstyrelsens tillsyn finns bestämmelser i bl.a. 20 § förmyndarskapsförordning (1995:379). Av bestämmelsen framgår att länsstyrelsen ska granska om överförmyndarens handläggning följer reglerna i föräldrabalken och denna förordning och även i övrigt sker på ett rättssäkert och lämpligt sätt.

Huvudmannen DD är 87 år gammal och har ett särskilt boende och normal ekonomi. Den förordnade förvaltaren har ett vanligt förvaltaruppdrag utan krav på advokatkompetens. Överförmyndarnämnden har i detta ärende inte följt samma

ersättningsregler (SKL:s) som nämnden normalt tillämpar i andra godmans- och förvaltaruppdrag. Enligt länsstyrelsens mening ska lika fall behandlas lika vid arvodering i godmans- och förvaltaruppdrag. Vidare får huvudmannen själv betala arvode och drabbas således personligen av det höga arvodet. Länsstyrelsen konstaterar även att det inte finns någon som bevakar huvudmannens rätt i arvodesdelen. Svårigheterna i uppdraget beror dock inte på huvudmannen, enligt länsstyrelsen. Överförmyndarnämndens handläggning av förvaltararvodet i detta ärende har inte skett på ett rättssäkert och lämpligt sätt, enligt länsstyrelsen.

Ärendet remitterades därefter på nytt till länsstyrelsen för yttrande över länsstyrelsens handläggning av det aktuella tillsynsärendet och därvid särskilt vad länsstyrelsen avsett med de ovan citerade formuleringarna i dels beslutet den 26 oktober, dels protokollet den 15 december 2009. Länsstyrelsen anförde i sitt remissvar, som även detta avgavs av BB och CC, bl.a. följande.

Länsstyrelsen anser att SKL:s riktlinjer för arvodering skall tillämpas.

Enligt länsstyrelsen skall förvaltaren redovisa utfört arbete under året och överförmyndarnämnden skall därefter självständigt sätta ett skäligt arvode.

Överförmyndarnämnden har i detta ärende endast godkänt begärt arvode från förvaltaren och frångått normal tillämpning av SKL:s riktlinjer. Nämnden tycks ha en särskild överenskommelse med EE om arvode.

Länsstyrelsen avser att överförmyndarnämnden ska tillämpa SKL:s riktlinjer i framtiden, d.v.s. för nästa redovisningsperiod från år 2010. Länsstyrelsens beslut påverkar således inte redan utbetalda arvoden. Länsstyrelsen har också framfört detta muntligt i diskussion med överförmyndaren.

Länsstyrelsen anser att SKL:s riktlinjer skall följas oavsett blankettens utformning. Blanketten är ett underlag för överförmyndaren att sätta ett rättvist och skäligt arvode.

Länsstyrelsen har även i diskussionen med överförmyndaren framfört möjligheten att tillsätta en god man för att bevaka huvudmannens rätt i arvodesdelen. Förslaget har blivit utan resultat.

Överförmyndarnämnden kan också byta förvaltare.

Länsstyrelsen anser att det höga arvodet är oskäligt och får ekonomiska konsekvenser för huvudmannen som inte kan bevaka sin rätt.

Rättslig reglering

I 12 kap. 16 § FB stadgas att förordnade förmyndare, gode män och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode för uppdraget och ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande (första stycket). Beslut om arvode och ersättning för utgifter fattas av överförmyndaren, som dessutom bestämmer i vad mån arvodet och ersättningen ska betalas med medel som tillhör den enskilde (andra stycket). Överförmyndarens beslut om arvode och ersättning överklagas till tingsrätt (20 kap. 6 § FB).

Av 19 kap. 17 § första stycket FB framgår att länsstyrelsen ska utöva tillsyn över överförmyndares och överförmyndarnämnders verksamhet. I andra styckets första strecksats samma lagrum erinras om att länsstyrelsen ska stödja överförmyndare med rådgivning för att främja en enhetlig rättstillämpning. Det rör sig dels om rådgivning i enskilda frågor, dels om mer generella råd. Rådgivningen bör dock inte avse hur det ska förfaras i ett visst konkret ärende utan mer inriktas på sådant

som tolkningen av en viss lagregel och upplysningar om praxis och metodfrågor (se Walin m.fl., Föräldrabalken, En kommentar på Internet, 19 kap. 17 § FB). Bestämmelsen kompletteras av föreskrifter i 20-23 §§ förmynderskapsförordningen (1995:379). Härav framgår bl.a. att länsstyrelsen ska genomföra inspektioner och därvid granska om överförmyndarens handläggning följer reglerna i föräldrabalken och nämnda förordning och även i övrigt sker på ett rättssäkert och lämpligt sätt (20 § andra stycket). Om länsstyrelsen vid granskningen finner anledning att rikta anmärkning mot överförmyndarens handläggning, ska anmärkningen och skälen till den antecknas i inspektionsprotokollet. Länsstyrelsen kan vidare ålägga en överförmyndare att rapportera vilka åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med påpekade missförhållanden (23 §).

Bedömning

Av utredningen i ärendet har framkommit att länsstyrelsen i ett beslut den 26 oktober 2009 riktade en anmärkning mot överförmyndarnämndens beslut om arvode till en förvaltare och ålade nämnden att återrapportera till länsstyrelsen om vilken åtgärd nämnden vidtagit med anledning av anmärkningen. I beslutet skrev länsstyrelsen bl.a. att de utbetalade arvoden var för höga och att skäligt arvode till förvaltaren enligt länsstyrelsens uppfattning uppgick till ett normalarvode om ca 10 000 kr samt "med hänsyn till ovanstående bör överförmyndarnämnden snarast justera arvodet till ett normalarvode för förvaltaren för nästa redovisningsperiod". Sedan överförmyndarnämnden återrapporterat till länsstyrelsen, uttalade länsstyrelsen i samband med en inspektion av överförmyndarnämnden den 15 december 2009 att nämndens vidtagna åtgärd att utarbeta nya blanketter inte var tillräcklig och att enligt länsstyrelsens mening skulle förvaltarens arvode beräknas enligt vissa angivna riktlinjer. Länsstyrelsen krävde därför en ny återrapportering beträffande förvaltarens arvode.

Som ovan redovisats syftar länsstyrelsens tillsyn över överförmyndarverksamheten bl.a. till att säkerställa att ärenden handläggs på ett rättssäkert och i övrigt lämpligt sätt i enlighet med lag. Länsstyrelsens granskning kan mynna ut i uttalanden om att överförmyndaren i sin handläggning i något hänseende inte svarar mot ställda och definierade krav. Några särskilda sanktioner står dock inte länsstyrelsen till buds annat än den kritik som kan riktas mot den granskade myndigheten. Som regel är länsstyrelsens tillsynsbeslut i ärenden som rör överförmyndarens verksamhet inte verkställbara eller på annat sätt bindande och har inte heller i övrigt sådana rättsverkningar att de kan överklagas (se Walin m.fl., Föräldrabalken, En kommentar på Internet, 19 kap. 17 § FB).

Länsstyrelsens uppgift är inte att ta ställning till om ett arvodesbeslut är riktigt i sak. Denna prövning av överförmyndarnämndens beslut är uteslutande förbehållen allmän domstol efter överklagande av beslutet.

Trots det har länsstyrelsen i sitt beslut och sitt protokoll tagit ställning till hur stort arvode förvaltaren borde ha haft för åren 2007 och 2008. Enligt min mening kan vidare länsstyrelsens uttalanden inte uppfattas på något annat sätt än att

länsstyrelsen härmed ålagt överförmyndarnämnden att besluta på visst sätt i sak vid prövningen av arvodet för 2009. Att så varit fallet bekräftas även av vad länsstyrelsen skrivit i sina remissvar till JO. Det är tydligt att också överförmyndarnämnden uppfattat länsstyrelsens uttalanden på detta sätt och reagerat mot det genom att påpeka att det står nämnden fritt att avgöra hur arvodet ska beräknas och att det är tingsrätten som efter överklagande har att ta ställning till nämndens beslut.

Länsstyrelsen har enligt min uppfattning på ett anmärkningsvärt sätt överträtt sin behörighet. Förutom att det var fel av länsstyrelsen att ta ställning till och göra uttalanden om överförmyndarnämndens arvodesbeslut i sak, saknar ett sådant åläggande som utfärdats laglig grund. Länsstyrelsen förtjänar därför allvarlig kritik.

AA:s klagomål mot överförmyndarnämnden och vad som i övrigt kommit fram föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.